

Radzieckie całostki reklamowo-agitacyjne

Krzysztof Trawiński

W latach 20. i 30. ubiegłego stulecia w ZSRR wydawane były:

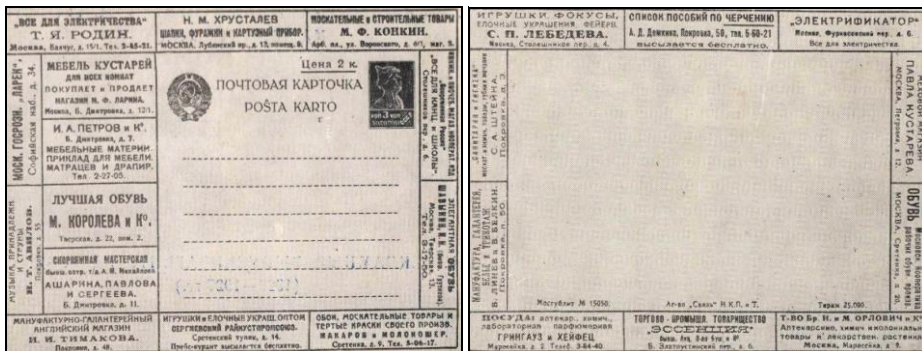
- 1) reklamowe kartki pocztowe,
 - 2) reklamowo-agitacyjne kartki pocztowe,
 - 3) reklamowo-agitacyjne koperty
- wszystkie z wydrukowanym znakiem opłaty.

O ich charakterze i zaliczeniu do jednej z wyżej wymienionych grup decydowały napisy, rysunki oraz slogany reklamowe lub agitacyjne, wydrukowane w różnych miejscach tych całostek. Dziś są one szczególnie poszukiwane i to nie tylko przez tematyków, ale i przez historyków poczty. Popyt spowodował, że rynek został wykupiony, a pojawiające się od czasu do czasu na aukcjach walory osiągają coraz wyższe ceny. Zakres tematyczny rysunków i napisów agitacyjnych, bo czasami tylko one są „ilustracją”, jest bardzo szeroki. Dzięki temu, praktycznie w każdym ekspozycie tematycznym jest miejsce na przynajmniej jedną całostkę tego rodzaju.

Radzieckie katalogi specjalistyczne (np. Markirowanyje pocztowyje kartoczki CCCP 1923 - 1979 . Katalog - Moskwa, „Radio i Swiaz”, 1982). wymieniają kilkadziesiąt grup tematycznych, możliwych do zilustrowania tymi walorami. Przykładowo są to: lotnictwo, bankowość, zdrowie, edukacja, ochrona przeciwpożarowa, przyroda, żywność, przemysł, rolnictwo, leśnictwo, pomoc społeczna, ubezpieczenia, wykorzystanie odpadów, technika, transport, handel, turystyka, sport i wiele innych.

1. Reklamowe kartki pocztowe

W 1926 roku w ZSRR pojawiły się pierwsze kartki pocztowe z zamieszczonymi na nich reklamami. Cena sprzedaży tych całostek była o kopiejkę niższa niż nominal wydrukowanego na nich znaczka. Znaczek i napisy pocztowe na kartce miały kolor ceglasto-czerwony, natomiast napisy reklamowe, zarówno te wydrukowane na obwodzie i lewej części strony adresowej, jak i na obwodzie strony korespondencyjnej – niebieski.

Ryc. 1-2. Strona adresowa i korespondencyjna jednej z pierwszych reklamowych kartek z 1926 r.

Reklamy zachęcały do zakupu obuwia, mebli, książek, artykułów elektrycznych, zabawek, papierosów itd. oraz do korzystania z usług Państwowego Banku ZSRR. W 1926 r. wydano 22 całostki tego rodzaju (wszystkie.), w nakładach od 25 tys. do 200 tysięcy egzemplarzy. Napis „Kartka pocztowa” był wydrukowany po rosyjsku i w języku esperanto.

Ryc. 3. Całostka z 1926 r. z reklamą Państwowego Banku ZSRR.

W 1927 roku wydano jeszcze dwie kartki pocztowe z przeznaczeniem na reklamy, ale z powodu likwidacji agencji Swiaź, żadnych reklam już na kartkach nie umieszczono, a tam gdzie miały się znaleźć - pozostały puste, niezadrukowane miejsca.

2. Reklamowo-agitacyjne kartki pocztowe

Nieco innym rodzajem walorów, choć o podobnym charakterze jak reklamowe kartki pocztowe, były reklamowo-agitacyjne kartki pocztowe. W latach 1927-1934 wprowadzono do obiegu aż 305 rodzajów takich całostek. Poza pierwszą kartką pocztową tego typu, wydaną w 1927 r., mającą napisy na obwodzie strony adresowej oraz w lewej jej części (w kolorze ceglasto-czerwonym), kolejne kartki miały rysunki i napisy agitacyjne tylko na lewej połowie strony adresowej. Całostki te były drukowane w kolorach: brązowym, czerwonym, niebieskim, czerwono-brązowym lub pomarańczowo-czerwonym. Ich strona korespondencyjna nie była zadrukowana, a nakład wynosił od 50 tysięcy do 10 milionów egzemplarzy.

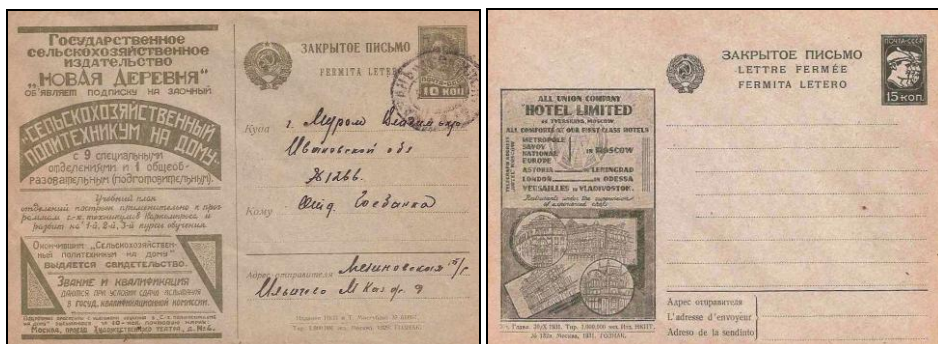

Ryc. 4-5. Reklamowo-agitacyjne kartki pocztowe o różnorodnej tematyce.

Na niektórych całostkach napis „Kartka pocztowa” był wydrukowany nie tylko po rosyjsku, ale również po ukraińsku, białorusku, gruzińsku, armeńsku, azerbejdżańsku (litery facjińskie i arabskie), tadżycku, francusku i esperanto.

3. Reklamowo-agitacyjne koperty

W latach 1929-36 wprowadzono do obiegu 289 rodzajów kopert reklamowo-agitacyjnych. Pierwszych osiem kopert miało rysunki i teksty reklamowe wydrukowane na stronie adresowej. Kolejne - już tylko na rewersie.

Рyc. 6-7. Reklamowo-agitacyjne koperty z reklamą na stronie adresowej.

Рyc. 8-11. Reklamowo-agitacyjne koperty z reklamą на rewersie.

Koperty drukowane były na papierze białym (lub raczej w różnych odcieniach szarości), a rysunki i napisy na kopertach – w kolorze oliwkowym, zielonym, niebiesko-zielonym lub brązowym. Koperty wydawano w różnych nakładach od 200 tysięcy do 5 milionów egz.

O stanie państwa i tragicznym losie jego obywateli świadczą niektóre hasła i napisy agitacyjne zamieszczone na całostkach z tego okresu. Dziś są one dowodem grozy tamtych tragicznych czasów. Podczas kryzysu lat 30. XX wieku i wielkiego głodu w ZSRR próbowano np. zastąpić siano i słomę młodymi gałęziami drzew. Miały one służyć za karmę dla zwierząt gospodarskich. Rozdrobnione gałęzie powinny także być wykorzystywane jako ściółka w stajniach i oborach. Hasło agitacyjne głosiło: „*Pasa i ściółka z gałęzi zastępuje słomę*”. Ponieważ wszystkiego brakowało nie dziwi zalecenie zbierania np. kwiatu lipowego jako antidotum na brak lekarstw oraz zwiększenie eksportu i umocnienie przemysłu w ZSRR. Kolejne hasło miało spowodować zmniejszenie odłogów: „*Odłogi i piaski zmniejszają powierzchnie orne i wyrządzają wiele innych szkód. Obsadźmy je drzewami i krzewami owocowymi. Da to gospodarce drewno, a przemysłowi surowce techniczne*”. Chłopów agitowano do zbierania kory wierzby, świerka oraz dębu i dostarczania jej do syndykatu skórzanego lub spółdzielni. Za piątą część wartości kory można było otrzymać wyroby skórzanego i włókiennicze, a za pozostałą część – pieniądze. W 1931 r. odkryto w ZSRR odmianę mniszka lekarskiego o zawartości 40% (?) kauczuku (nasz mniszek czyli popularny mlecz zawiera ok. 2% kauczuku). Pojawiło się więc nowe zadanie dla obywateli - zbieranie roślin kauczokodajnych. Propagandiści tego okresu przekonywali naród, że w ten sposób kraj uniezależni się od importu deficytowego surowca. Akcji zaniechano z chwilą wyprodukowania w ZSRR kauczuku syntetycznego.

Od Redakcji

Wszystkie wyżej opisane wydania z racji wydrukowanych na nich znakach opłaty są całostkami i jako takie są pełnoprawnym (a z racji dostępności również cennym) materiałem wystawienniczym dla tematyków.

Więcej przykładów radzieckich całostek znaleźć można w Internecie pod adresem: <http://www.russianstamps.com/results.cfm?gp=ST2>

